Zpráva o prvním implementačním workshopu EuroPsy – EFPA Brusel 17. 1. 2009

Stanislav Štech, Veronika A. Polišenská

„Dílny“ k zavádění EuroPsy se zúčastnilo 56 psychologů z 33 zemí sdružených v EFPA. Tito představitelé psychologů členských zemí měli projednat klíčovou fázi zavádění společného evropského certifikátu (již ne diplomu!) psychologa (European Certificate on Psychology).

Historicky jde o vyvrcholení dlouhého procesu zahrnujícího nejprve projekt Leonardo EuroPsyT z let 2001-2003 a následnou fázi pilotního ověřování výsledků projektu po přijetí evropské Směrnice o vzájemném uznávání odborných kvalifikací v roce 2005. Tohoto experimentálního ověřování se od r. 2006 účastnily psychologické asociace 6 zemí sdružených v EFPA (Německo, Finsko, Maďarsko, Itálie, Španělsko, Velká Británie).

Bylo připomenuto, že zatímco v prvních letech bylo hlavním cílem společného evropského diplomu *umožnit mobilitu* psychologů při zachování jejich kvalifikace, v současnosti je zdůrazňován jiný účel EuroPsy – *zajistit vysokou kvalitu* (standard) psychologické služby, její dostupnost a transparentnost pro klienty (možnost zjistit v Registru, zda a jaké kvalifikace a kompetence konkrétní psychologové dosáhli).

Pro pochopení významu zavádění EuroPsy byl připomenut také právní rámec, ve kterém se pohybujeme:

1. *Směrnice 2005/36 EK o uznávání odborných kvalifikací*, která umožňuje mobilitu, tj. právo praktikovat stejnou profesi jako ve své vlastní zemi i v jiné členské zemi EU. Tato Směrnice nestačí pro zajištění EuroPsy, avšak bez EuroPsy by hrozily problémy, obstrukce v uznání kvalifikace nebo naopak připuštění velmi různorodé úrovně psychologů;

2. *Směrnice 2006/123 EK o kvalitě služeb a právech uživatelů (klientů)* si již zavedení standardu kvality přímo vynucuje, národní státy i Evropská komise by tak snad mohly podpořit zavádění společných evropských transparentních standardů vysoké kvality psychologických služeb. Ty by měly stanovit, jaké vzdělání, výcviky, kompetence, příp. další standardy by měl psycholog s certifikátem EuroPsy mít;

3. *Směrnice 2008/414 EK o Zdravotnických službách,* jejíž dopad se teprve diskutuje, povede u značné části psychologické profese k nutnosti shodně dokládat dosažené vzdělání a jeho profil, ale také vytvářet sítě referencí (o praktických zkušenostech a dosažených kompetencích) a jejich podobu apod.

Na setkání byla vyčleněna řada témat, o kterých se vedla diskuse. Vymykalo se snad jedině téma první kvalifikační fáze, tj. akademické přípravy. To již není žádným „kritickým“ tématem; bylo zmíněno jen stručně, jako samozřejmost, že se předpokládá soulad s boloňským procesem (strukturace studia 3 + 2). Přesné údaje o počtu zemí, ve kterých již proběhla úplná strukturace studia psychologie, nejsou k dispozici. Nicméně odhady některých přítomných hovořily o více než polovině zemí.

V ostatních se přes různé obranné reakce a rezistenci postupně boloňský proces též respektuje (tj. strukturují zatím jednotlivé univerzity). Protože je to záležitostí národních vlád, resp. univerzit samotných, je tento proces pomalejší a postupný.

„Kritickými“ tématy naopak byly následující otázky:

1. Přechod z akademické přípravy do profesní praxe označovaný jako **praxe pod odborným dohledem** či **„supervizí“**. Shoda byla především v tom, že je třeba urychleně vyjasnit terminologii. Tato „supervize“ někde vůbec neexistuje, jinde jde spíše o formálně neukotvený „kolegiální dohled“ blížící se tomu, co označujeme jako tutoring či kaučink a jinde se zas pod tento pojem zařazuje formální supervizní výcvik podle norem EIS (psychoterapie, klinická psychologie). V EuroPsy se supervidovanou (tedy závislou) praxí rozumí ekvivalent jednoho roku, tj. 60 kreditů studijní „práce“, a obsahově se podobá spíše uvádění v učitelství (probatory nebo induction period). Doporučení: urychleně vyjasnit rámcové požadavky a způsoby, jak má „supervize“ probíhat, a to i pro oblast edukační a práce a organizace; dále přípravu a způsob registrace certifikovaných „supervizorů“ (Registr supervizorů) atd.

2. Samotné nastartování celého procesu otevírá otázku zkušených **“mistrů svého řemesla“ (tzv. grandparenting**). Jde o psychology kvalifikované a již dnes v profesi uznávané. Ti by měli jen doložit svou kvalifikaci, odbornou praxi a zkušenosti (aspoň 5 let v posledních deseti letech) a výsledky dalšího vzdělávání. Nepočítá se s povinností supervize pro tyto psychology. Navrhuje se, aby ke své žádosti o EuroPsy přiložili dvě doporučení potvrzující jejich status. Jde o opatření přechodné. V dalším vývoji bude každý z nich stejně nucen požádat (jako všichni) o revalidaci (jde o potvrzení platnosti EuroPsy vyžadované každých 7 let).
Spor je zatím veden o pojetí tohoto „náboru zkušených“. Jednou možností je tzv. elitářský přístup, tj. přijetí úzké skupiny velkých jmen, ze kterých budou většinou supervizoři či garanti a lektoři kurzů dalšího vzdělávání. Jinou je tzv. široký přístup, tj. vyhovět každému, kdo splňuje výše zmíněné podmínky akademické kvalifikace, minimálně pěti let výkonu samostatné odborné praxe v posledních 10 letech atd.

3. Pro úspěšné zavedení EuroPsy jsou důležité také **finanční otázky: rozpočet a poplatky** žadatelů. Je důležité si uvědomit náklady činností zajišťujících EuroPsy (na činnost Národní certifikační komise NAC, na zřízení, udržování a aktualizaci webu EuroPsy, na Registr, na systém „supervize“ atd.). Jeden z návrhů byl využít k pokrytí části nákladů projektů z tzv. norských fondů (s partnerstvím EFPA a podporou z dalších prostředků EU). Diskutovalo se též o motivaci jedinců zaplatit poplatek EuroPsy (některé úkony by pojišťovny mohly proplácet jen psychologovi - nositeli EuroPsy; v některých zemích se uvažuje o spolupráci s institucemi, kde psycholog pracuje námezdně, s tím, že získání certifikátu EuroPsy by vedlo k nároku na zvýšení platu). Německá zkušenost, kde v rámci pilotu administrovali žádosti 200 psychologů, byla, že udržování Registru na webu a administrativní práce vyžaduje osobu na 1,0 úvazek, poplatek za první žádost byl stanoven na 80 eur, udržovací roční mezi 5-10 eury (předpoklad) a revalidace po 7 letech by měla stát cca polovinu poplatku za první žádost, tj. cca 40 eur.

4. Důležité bude vytvořit určitý **manuál**, „kuchařku“ pro EuroPsy (implementační guidelines), tedy popsat jednotlivé kroky a učinit celý proces srozumitelným pro žadatele. Předpokládá se, že do kongresu v Oslo 2009 by přechodná EAC (Evropská certifikační komise) na takovém manuálu pracovala (některé pilotní země si už vypracovaly svůj).

Velmi užitečné je uvést na závěr konkrétní kroky při přípravě EuroPsy, které účastníkům workshopu zaslal nepřítomný T. Tikkanen a které vycházejí z finské pilotní zkušenosti:

1. Přeložit zprávu EuroPsy (EuroPsy Report) do národního jazyka.
2. Jmenovat Národní certifikační komisi (National awarding committee).
3. Připravit národní web EuroPsy.
4. Připravit dokumenty tvořící žádost o certifikát ECP:
   - formulář žádosti o certifikát ECP v národním jazyce,
   - formulář hodnocení „supervidované“ praxe (v národním jazyce),
   - závazné prohlášení o respektování etického kodexu.
5. Informovat katedry psychologie univerzit vzdělávajících psychology o požadavcích EuroPsy (pozn. na workshopu se zdůrazňoval význam dobré spolupráce s akademickou sférou, s akreditačními instancemi: jako jeden z prvních kroků se doporučuje projít akreditované studijní programy psychologie prizmatem požadavků EuroPsy a „certifikovat“ celé akreditované SP, spíše než u každého jednotlivého žadatele zkoumat, zda profil jeho VŠ studia vyhovuje EuroPsy).
6. Stanovit poplatek za certifikát EuroPsy v dané zemi.
7. Určit/konat 4-5 zasedání Národního certifikačního výboru.
8. Široce informovat psychology v dané zemi o požadavcích EuroPsy.
9. Rozeslat oficiální oznámení/výzvu k podávání žádostí o certifikát EuroPsy.

Bude třeba vyřešit ještě řadu problémů do kongresu v Oslo 2009, kdy by měl být celý proces oficiálně spuštěn. V každé jednotlivé zemi se zřejmě objeví řada potíží, které bude třeba řešit. Pro další chod EuroPsy byly členy EC zavedeny určité změny ve struktuře: Pracovní skupina EuroPsy byla jmenována jako Transitional European Awarding Committee, praktické otázky budou řešeny takzvanou Implementační skupinou, která má 5 členů. V. Polišenská je jejím členem.

O autorech:
Prof. PhDr. Stanislav Štech působí ve funkci vedoucího Katedry psychologie na Pedagogické fakultě UK v Praze, je zástupcem v projektu EuroPsy za Českou republiku.
E-mail: stanislav.stech@pedf.cuni.cz

PhDr. Veronika Anna Polišenská, Ph.D. působí v Psychologickém ústavu AV ČR, v.v.i., přednáší na Katedře psychologie Fakulty sociálních studií MU v Brně. Je zástupcem Unie psychologických asociací ve Výkonné radě EFPA.
E-mail: vpolisen@seznam.cz

Štech, S.; Polišenská, A.V. (2009). Zpráva o prvním implementačním workshopu EuroPsy – EFPA, Brusel 17. 1. 2009. *E-psychologie* [online]. 3(1), [cit. vložit datum citování]. Dostupný z WWW: <http://e-psycholog.eu/pdf/stech_etal.pdf>. ISSN 1802-8853.